

Den 26. februar 2021
FVM 020

GRUNDNØTAT TIL FOLKETINGETS EUROPAUDVALG

om Kommissionens forslag til ændring af Kommissionens forordning (EF) nr. 1881/2006 for så vidt angår maksimalgrænseværdier for meldrøjealkaloider og ændret maksimalgrænseværdi for meldrøjer i korn til fødevarer (komité sag)

KOM-dokument foreligger ikke

Resumé

Kommissionen har fremsat forslag om ændring til forordning (EF) nr. 1881/2006 af 19. december 2006 om fastsættelse af grænseværdier for bestemte forurenende stoffer i fødevarer (komité sag). Forslaget vedrører fastsættelse af nye grænseværdier for meldrøjealkaloider samt en reduktion af eksisterende maksimalgrænseværdi for meldrøjer i korn. Svampetoksinerne i meldrøjer kaldes meldrøjealkaloider. Forekomsten af meldrøjer og meldrøjealkaloider afhænger blandt andet af klimaet (varme og fugt), men også af kornsorten, hvor rug er mest angrebet. Forslaget vurderes ikke at medføre nævneværdige erhvervsøkonomiske konsekvenser. Forslaget forventes sat til afstemning via skriftlig procedure i Den Stående Komité for Planter, Dyr, Fødevarer og Foder (SCoPAFF) i slutningen af februar 2021 med forventet frist den 8. marts 2021. Da man i Danmark har et højt indtag af rugbrød, har man teoretisk set også en risiko for en høj eksponering. Nogle af grænseværdierne foreslås fastsat på et højere niveau i en overgangsperiode indtil juli 2023, så erhvervet får ekstra tid til at forberede sig på grænseværdier, som sundhedsmæssigt giver en bedre beskyttelse. Forslaget vurderes at styrke beskyttelsesniveauet i Danmark og i EU. Regeringen agter på den baggrund at støtte forslaget.

Baggrund

Kommissionen har fremsat forslag til ændring til forordning (EF) nr. 1881/2006 af 19. december 2006 om fastsættelse af grænseværdier for bestemte forurenende stoffer i fødevarer. Forslaget fastsætter nye grænseværdier for meldrøjealkaloider i korn og kornprodukter samt en reduktion af de nuværende grænseværdier for meldrøjer.

Forslaget er fremsat med hjemmel i artikel 2, stk. 2, i Rådets forordning (EØF) nr. 315/93 af 8. februar 1993 om fællesskabsprocedurer for forurenende stoffer i levnedsmidler.

Forslaget behandles i en forskriftsprocedure med kontrol i Den Stående Komité for Planter, Dyr, Fødevarer og Foder (SCoPAFF). Såfremt der er kvalificeret flertal for forslaget, forelægger Kommissionen med henblik på legalitetskontrol forslaget for Rådet og Europa-Parlamentet, der udtaler sig med hen-

holdsvis kvalificeret og absolut flertal inden for tre måneder. Kommissionen vedtager forslaget, såfremt Rådet og Europa-Parlamentet tilslutter sig forslaget, eller ikke har udtalt sig inden for tidsfristen. Opnås der ikke kvalificeret flertal i Den Stående Komité, forelægger Kommissionen sagen for Rådet, der udtaler sig med kvalificeret flertal inden for to måneder. Kommissionen underretter samtidig Europa-Parlamentet. Hvis Rådet vedtager forslaget eller ikke udtaler sig inden for fristen, skal forslaget sendes til Europa-Parlamentet til legalitetskontrol. Kommissionen vedtager forslaget, hvis Europa-Parlamentet ikke inden for en frist på fire måneder har gjort indsigelse mod forslaget.

Forslaget forventes sat til afstemning via skriftlig procedure i Den Stående Komité for Planter, Dyr, Fødevarer og Foder (SCoPAFF) i slutningen af februar 2021 med forventet frist den 8. marts 2021.

Formål og indhold

Meldrøjer er en svampesygdom, som findes i korn – især i rug – som sorte kornlignende legemer (sklerotier) på størrelse med kernerne. Meldrøjerne indeholder svampegiftstoffer/mykotoksiner kaldet meldrøjealkaloïder. Meldrøjealkaloïder kan forårsage sammentrækning af blodårerne, hvilket reducerer forsyningen af blod til lemmerne. Indholdet af meldrøjer kan reduceres i kornet ved rensning/sortering på møllerne på basis af vægtfylde og/eller farve. Meldrøjerne går dog let i stykker, hvilket forhindrer en effektiv sortering. Når meldrøjerne går i stykker frigives/spredes meldrøjealkaloïderne ud i kornet. Der er ikke nødvendigvis sammenhæng mellem mængden af meldrøjer i en kornprøve og indholdet af meldrøjealkaloïder i formalet og forarbejdet korn som for eksempel mel. Dette kan for eksempel skyldes, at forekomsten af meldrøjer kan være underestimeret, hvis nogle af meldrøjerne er knust og alkaloïderne spredt ud i partiet. Hvis sundhedsrisikoen skal vurderes, er det således bedst at føre kontrol med indholdet af meldrøjealkaloïder.

Fødevarerkategori	Foreslået maksimalgrænseværdi
Meldrøjer	
Uforarbejdet korn undtagen ris, majs og rug	0,2 g/kg
Uforarbejdet rug	0,5 g/kg indtil 30. juni 2023. 0,2 g/kg fra 1. juli 2023
Meldrøjealkaloïder	
Formalede produkter af byg, hvede, spelt og havre (med et askeindhold lavere end 900 mg/100 g)	100 µg/kg indtil 30. juni 2023 50 µg/kg fra 1. juli 2023
Formalede produkter af byg, hvede, spelt, havre med et askeindhold højere end 900 mg/100 g (samt produkter markedsført direkte til forbrugerne)	150 µg/kg
Hvede gluten	250 µg/kg
Rug formalede produkter samt produkter markedsført direkte til forbrugerne	500 µg/kg indtil 30. juni 2023 250 µg/kg fra 1. juli 2023
Forarbejdede kornbaserede fødevarer til spædbørn og småbørn	20 µg/kg

De eksisterende grænseværdier for meldrøjer på 0,5 g/kg i korn undtagen majs og ris foreslås ændret til 0,2 g/kg dog undtagen rug, hvor værdien på 0,5 g/kg bibeholdes indtil juli 2023, da erhvervet hermed får tid til at arbejde på at reducere indholdet. Især de nordligste medlemsstater i EU har data, som viser højt indhold af meldrøjealkaloïder i rug samtidig med, at de samme medlemsstater har et højt indtag af rug fra rugbrød. Grunden til de høje indhold i rug kan skyldes vejrforhold/klima, som antages at være et større problem regionalt i nordligere beliggende områder end i Danmark.

Forslaget indeholder en reduktion af nogle af grænseværdierne fra 1. juli 2023. Det giver tid til erhvervet til at reducere indholdet af melldrøjealkaloider. Der er dog lagt op til forud for denne reduktion at vurdere muligheden for overholdelse af de lavere grænseværdier i de forskellige dele af EU.

Melldrøjealkaloider er ikke specifikt reguleret på nuværende tidspunkt. Her foreslås fastsættelse af maksimalgrænseværdier i byg, hvede, spelt, havre og rug. De højeste maksimalgrænseværdier er foreslået for rug, som er den kornsort, som typisk angribes af melldrøjer. De foreslåede maksimalgrænseværdier er baseret på ALARA princippet (As Low As Reasonably Achievable), altså de niveauer, som man med rimelighed kan opnå med god landbrugsmæssig praksis og god fremstillingsmæssig praksis. Grænseværdierne forholder sig til askeindholdet i produkterne. Et højt askeindhold er et udtryk for, at produktet er meget groft. Hjemmelavet grød til spædbørn vil typisk blive fremstillet af mel med et lavt askeindhold, for at produktet ikke skal være meget groft at spise.

Forslaget er udarbejdet på baggrund af videnskabelige vurderinger fra EFSA (Den Europæiske Fødevarereautoritet). EFSA vurderede, at indtaget af melldrøjealkaloider er højest i lande med et højt indtag af rugbrød og rugprodukter. Det gælder for eksempel Danmark. EFSA konkluderer, at det gennemsnitlige kroniske indtag af melldrøjealkaloider i EU ikke indikerer en toksikologisk bekymring (det tolerable daglige indtag (TDI) overskrides ikke). Ligeledes konkluderer EFSA, at akutindtaget af melldrøjealkaloider ikke indikerer en toksikologisk bekymring. Den akutte referencedosis er en beregning af den mængde af et stof i en fødevarer, der kan indtages i en periode på 24 timer eller mindre uden mærkbar sundhedsrisiko for forbrugeren. Den akutte referencedosis overskrides kun marginalt blandt børn i alderen 1-3 år, der har det højeste indtag af melldrøjealkaloider beregnet ud fra de europæiske forbrugere. EFSA udtrykker dog en usikkerhed i forhold til, at eksponeringen kan være større grundet indtag af melldrøjealkaloider fra fødevarergrupper, hvor der mangler analyseresultater. Dette kan altså betyde en underestimering af indtaget.

Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet vil få forelagt sagen som et led i forskriftsproceduren med kontrol med henblik på legalitetskontrol.

Nærhedsprincippet

Forslaget vurderes at være i overensstemmelse med nærhedsprincippet, idet der er tale om gennemførelsesbestemmelser til en allerede gældende retsakt.

Gældende dansk ret

Grænseværdier for bestemte forurenende stoffer i fødevarer reguleres af Kommissionens forordning (EF) nr. 1881/2006 af 19. december 2006 om fastsættelse af grænseværdier for bestemte forurenende stoffer i fødevarer. Ændringen vil være direkte gældende i Danmark.

Konsekvenser

En vedtagelse af forslaget har ingen lovgivningsmæssige konsekvenser. Forslaget har heller ingen væsentlige statsfinansielle eller administrative konsekvenser for det offentlige eller for EU's budget. Forslaget skønnes heller ikke at have væsentlige samfundsøkonomiske konsekvenser. Ligeledes vurderes forslaget ikke at medføre nævneværdige erhvervsøkonomiske konsekvenser. Det er nyt med maksimalgrænseværdier for melldrøjealkaloiderne, men det er altid fødevarerproducenternes ansvar, at fødevarerne overholder artikel 14 i fødevarerforordningen om, at fødevarerne ikke må være sundhedsskadelige. Dette gælder altså også for stoffer, som ikke er reguleret specifikt. Da problemstillingen med melldrøjer er velkendt, bør producenterne altså allerede have egenkontrol af dette forhold.

DTU Fødevareinstituttet bemærker, at under forudsætning af, at grænseværdierne for meldrøjealkaloider overholdes, så vurderes det, at de forslåede grænseværdier vil sikre, at danske forbrugeres eksponering holdes under det tolerable daglige indtag (TDI), og i stort omfang sikre, at forbrugerne ikke udsættes for overskridelser af den akutte reference dosis. Der er dog enkelte undtagelser, hvor grænseværdierne ikke er helt dækkende.

Blandt de yngste spædbørn (5 til 8 måneder) med et stort indtag af hjemmelavet grød lavet på fuldkorn, kan der forekomme mindre overskridelser af den akutte referencedosis. Det vil kræve en grænseværdi på 125 µg meldrøjealkaloider/kg, hvis man skal være sikker på at undgå overskridelser (100 µg/kg hvis 99 % af spædbørnene skal beskyttes). Den forslåede grænseværdi på 500 µg meldrøjealkaloider/kg vil sikre, at forbrugere af brød ikke overskrider den akutte referencedosis, men ikke hvis brødet anvendes til hjemmelavet spædbørnsgrød (øllebrød). Den senere ikrafttrædende grænseværdi på 250 µg/kg vil tillige sikre spædbørn, der får hjemmelavet øllebrød. DTU Fødevareinstituttets vurdering er baseret på, at et barn spiser alle tre hovedmåltider på en dag som øllebrød hvilket må betragtes som værende en konservativ vurdering. Såfremt samme vurdering baseres på et enkelt måltid, vil der kunne accepteres et indhold, som er tre gange højere. DTU Fødevareinstituttet vurderer i øvrigt, at en overskridelse af den akutte referencedosis på op til en faktor 2, ikke udgør en risiko for nogen varige skader. Denne eksponering svarer til den laveste terapeutiske dosis der er anvendt til at inducere kontraktioner i livmoderen hos kvinder.

Hertil bemærker Fødevarestyrelsen, at myndighederne i Danmark anbefaler, at spædbørn tidligst skal have anden mad end modermælk/modermælksersatning ved 4 måneder, men det er bedst at vente, til spædbarnet er 6 måneder. Anden mad kan i begyndelsen være grød af majsmel, hirse mel og boghvedemel, da det giver en meget findelt, blød og cremet konsistens. Havregrød, øllebrød og fuldkornsgrød er eksempler på grød, som kan gives til børn fra 6 måneder, så de kan vænne sig til at bearbejde føden i munden, når de går fra modermælk til grød. Produkter med et askeindhold højere end 900 mg/kg er meget fiberholdigt og groft, så det vil typisk ikke være denne type mel, som man vil anvende i denne aldersgruppe.

Vedrørende grænseværdierne for meldrøjer kommenterer DTU Fødevareinstituttet, at bestemmelse af meldrøjeindholdet i et parti uforarbejdet korn, mere skal ses som et supplement, end en erstatning for måling af meldrøjealkaloider. Indholdet af meldrøjer i et parti uforarbejdet korn, er kun en indikator for, at der formodentligt er meldrøjealkaloider i kornet. Der er ikke nødvendigvis en sammenhæng mellem indhold af meldrøjer og meldrøjealkaloider. Partiet kan godt indeholde meldrøjer uden at indeholde meldrøjealkaloider – og omvendt. Om partiet i sidste ende er egnet til menneskeføde, bør bero på en analyse af meldrøjealkaloidindholdet.

Forslaget skønnes at have en positiv virkning for beskyttelsesniveauet i Danmark, idet grænseværdien for meldrøjer reduceres samtidig med at der indføres maksimalgrænseværdier for meldrøjealkaloider, som ikke er reguleret med grænseværdier på nuværende tidspunkt. Maksimalgrænseværdier forventes at skærpe opmærksomheden og kontrollen på området.

Høring

Forslaget har været i høring på høringsportalen. Der er indkommet følgende høringssvar:

Dansk Korn og Foder (DAKOFO) og Foreningen af Danske Handelsmøller/DI Fødevarer har afgivet fælles høringssvar. De to foreninger repræsenterer derfor tilsammen værdikæden for korn og mel, fra det afhentes ved landmanden, til det leveres til industrien, danske bagere og forbrugere.

DI Fødevarer og DAKOFO finder det problematisk at sænke grænseværdien for meldrøjer i uforarbejdet korn fra de i dag 0,5 g/kg til 0,2 g/kg, herunder især gældende for rug – det er en meget drastisk reduktion. I stedet foreslår de, at der i første omgang indføres en aktionsværdi, således at man vurderer overskridelser case-by-case med henblik på at få mere erfaring på området og finde brugbare løsninger.

De danske møllerivirksomheder har allerede i dag avancerede sorteringssystemer i brug til at reducere indholdet af meldrøjer til et absolut minimum, blandt andet ved farvesortering. En reduktion af grænseværdien for meldrøjer kan vanskeliggøre forsyningen af råvarer, især i meldrøjetunge år med en varm og fugtig sommer i perioden, hvor rugen blomstrer. Alkaloidindholdet varierer meget i sclerotia både inden for marken, men også i samme aks. DI Fødevarer og DAKOFO ønsker endvidere, at det formuleres mere klart, at grænseværdien for meldrøjer er for kornet, når det er sorteret og rensset på møllen, inden det males til mel. Det er møllernes kvalitetsprogrammer og deres produktionsudstyr, der skal sikre, at meldrøjerne reduceres til under en vis grænse. Det skal derfor præciseres, at dette er intentionen med fodnote 18 i det fremsendte materiale.

DI Fødevarer og DAKOFO er indforstået med og bakker op om, at det skal være et fælles mål at reducere indholdet af meldrøjer så meget som muligt ud over virksomhedernes egne kvalitetsprogrammer og rensningssystemer. En af de mest effektive måder er at reducere forekomsten af meldrøjer ved at vælge mere tolerante plantesorter mod meldrøjer. Derfor spiller planteforædling en vigtig rolle i det videre arbejde med at reducere indholdet af meldrøjer. Allerede i dag arbejder en række nationale og internationale forædlingsvirksomheder på at øge rugsorternes tolerance mod meldrøjer. DI Fødevarer og DAKOFO støtter derfor op om forskning på området.

DI Fødevarer og DAKOFO er endvidere skeptiske over indførelsen af grænseværdier for alkaloider, herunder især med så lave grænser, som er foreslået. Der eksisterer i dag ikke hurtige analysemetoder for alkaloider i mel – et analyseresultat foreligger oftest først efter 10 arbejdsdage. Derfor vil råvarerne allerede være forarbejdede, når analyserne ligger klar. Analyser efter forarbejdning til mel, vil være problematisk, da der ikke er kapacitet på lagrene til at opbevare melet, indtil analyseresultaterne foreligger. Alkaloidgrænser bør i givet fald sættes efter risikovurderinger for alkaloidernes giftighed. Det er derfor vigtigt, at man først efter solide studier i risikovurdering overvejer at indføre grænseværdier. DI Fødevarer har i seneste høring tilføjet, at de har fået oplyst, at der skulle være hurtigmetoder på vej, som kan løse nogle af udfordringerne med de lange svartider.

Fødevarestyrelsen bemærker hertil, at DTU Fødevareinstituttet har udtalt, at der er toksikologisk grundlag for at fastsætte grænseværdier for indholdet af meldrøjealkaloider. Men selvfølgelig kan dette vidensgrundlag forbedres. Generelt er viden om toksikologiske effekter af kemiske forureninger i fødevarer er dog meget mere begrænset end viden om for eksempel pesticidrester og tilsætningsstoffer, som alle er vel undersøgte forud for godkendelse. Meldrøjer og meldrøjealkaloider er skimmelvækst og toksiner herfra, og er altså ikke stoffer, som tilsættes eller godkendes.

Fødevarestyrelsen er enig i, at de foreslåede grænseværdier er lave. De er dog foreslået på baggrund af europæiske data fra EFSA. De øvrige nordiske lande har tilkendegivet, at der vil være en del partier af rug, som vil overskride grænseværdierne, men Fødevarestyrelsens datasæt for dansk korn er begrænset. På europæisk plan viser data for rug, at 90 % af prøverne vil have indhold under 646 mikrogram/kg. 90 % af ”rye milling products” vil have indhold under 528 mikrogram/kg. For rugbrød har 90 % af prøverne indhold under 59 mikrogram/kg. Det er almindeligt at fastsætte grænseværdier for kemiske forureninger ud fra, at ca. 90 % af produkterne skal ligge under grænseværdien og ca. 10 % vil

overskride. Dette er et almindeligt kompromis for stoffer, som ikke kan undgås, og hvor grænseværdier ikke vil kunne beskytte befolkningen fuldstændig uden, at rigtig mange produkter ikke vil kunne overholde grænseværdierne.

Generelt findes der ikke hurtigmetoder for kemiske forureninger og i den offentlige analytiske kontrol foreligger analyseresultaterne typisk først, når fødevaren er spist eller råvaren er videre forarbejdet. Kontrollen bidrager dog stadig til at skærpe opmærksomheden på og dermed reducere forekomsten af kemiske forureninger i fødevarerne.

Igennem forhandlingerne i EU laver Kommissionen høring af de europæiske brancheforeninger. Kommissionen underbygger deres forslag med data fra medlemsstaterne via EFSA samt data fra industrien. Kommissionen er altid meget lydhør over for argumenter underbygget af data.

DAKOFO bemærker endvidere, at man ikke kan reducere mængden af meldrøjere gennem god landbrugspraksis, da man i dag ikke har metoder til at reducere indholdet af meldrøjere. De eneste to tangenter man har, er planteforædling og rensning af varen når den er høstet.

Generelle forventninger til andre landes holdninger

Man er fra dansk side ikke bekendt med offentlige tilkendegivelser om forslaget i andre medlemsstater.

Regeringens foreløbige generelle holdning

Forslaget vurderes at medføre et øget beskyttelsesniveau, da fastsættelse af grænseværdier for meldrøjealkaloiderne giver bedre beskyttelse end de nuværende grænseværdier for meldrøjerne. Samtidig er der lagt op til en reduktion af grænseværdierne for meldrøjer. Grænseværdier vil typisk give øget opmærksomhed i egenkontrollen og dermed øget analytisk kontrol. Regeringen agter på den baggrund at støtte forslaget.

Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.